

BÜLTEN

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ



ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ ÜYE VE DESTEKÇİLERİ İÇİN
2024/1

“İSTANBUL SÖZLEŞMESİ'NDEN
VAZGEÇMİYORUZ!”



İÇİNDEKİLER

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

4-5



O MEYDANDA ÇOCUKLAR BÜYÜDÜ

6-7



RUSYA'NIN UKRAYNA'YI İŞGALİNİN 2. YILI

8-9



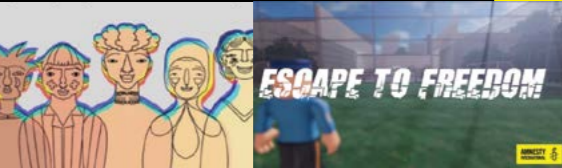
İSRAİL VE İŞGAL ALTINDAKİ FİLİSTİN TOPRAKLARI'NDA ŞİDDETİN UZUN YILLARA DAYANAN KÖKLERİNİ ANLAMAK

10-11



İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMI FAALİYETLERİ

12-13



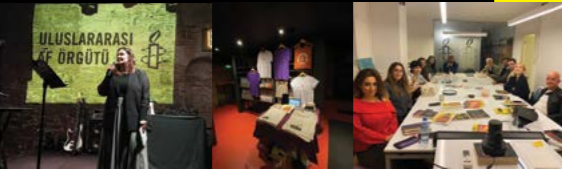
BİZİ ÖLDÜRMELEĞİNİ İZİN VERMEYİN

16-18



AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

14-15



Dergi Adı: Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi İktisadi İşletmesi Bülteni

İmtiyaz Sahibinin Adı: Selma Kanbur Yılmaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürünün Adı: Necmettin Tuğkan Gündoğdu

Editör: Burcu Gülten

Çeviri Editörü: Dila Keleş

Fotograf Editörü: Fatih Ekinci

Tasarım/Uygulama: Altuğ Çavuşoğlu

Yönetim Yeri, Adresi: Göztepe Mah. Bağdat Cad. No:173 K:1 D:2

34730 Kadıköy/İstanbul

Basım Yapanın Adı ve Adresi: Hilmi Celhunz, Format Matbaacılık San. Ve Tic. Ltd.,

Yeşilce Mahallesi Girne Caddesi Dumanlı Sk. No: 2 4. Levent Kağıthane/İstanbul

(Tel +90 212 280 98 54)

Basım Tarihi: Nisan 2024

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın, Dört Ayda Bir Yayınlanır

Kapak Fotoğrafi: © Hayri Tunç

Önyazi



SEVGİLİ DESTEKÇİLERİMİZ MERHABA,

2023 yılını geride bırakıp hızla 2024'e girdiğimiz şu günlerde, hak savunucuları olarak dünyanın dört bir yanında ve elbette Türkiye'de pek çok insan hakları ihlalleri ile mücadele ediyoruz.

2023, son yılların en yaygın insan hakları ihlallerinin dünyanın dört bir yanında yakıcı şekilde yaşandığı, özellikle de tarihin en uzun ve yıkıcı askeri işgalinin yaşandığı İşgal Altındaki Topraklar'ın (İAT) İsrail tarafından bombalanmasına, sivillerin, çocukların ayırım gözetilmeksizin korkunç şekilde katledilmesine şahit olduğumuz bir yıl oldu. Uzun yıllardır üzerine çalıştığımız en önemli konulardan biri olan İAT ve Gazze'deki ihlaller, Filistinlilere yönelik ayrımcılık, işkence, zorla yerinden edilme ve bütüncül bir apartheid sisteminin yaşatılması, tarihsel olarak bugün bu büyük insanlık dramına, dünyanın gözleri önünde yaşatılan vahşete dönüştü. Uluslararası toplum sivilin korunması için, yaşatılması için, İsrail'e dur demek için ya çok zayıf tepkiler gösterdi ya tamamen tepkisiz kaldı ya da ABD gibi doğrudan ve dünyanın gözleri önünde açıkça destek vermeyi seçti. İsrail Gazze'de gerçekleştirdiği saldırıları uluslararası insancıl hukuka uygunmuş gibi göstermek için özel çaba sarf etti, gerçekte ise uluslararası insancıl hukukun bazı temel kurallarını alay konusu haline getirdi. Akıl almaz boyutlardaki sivil can kaybını ve sivil yapılara yönelik devasa tahribatı kabul ederek, ayırım gözetme ve orantılılık ilkelerini hiçe saydı.

Uluslararası Af Örgütü olarak biz bu süreçte küresel olarak da Türkiye'de de tepkimizi ilk andan bu yana gösterdik. Dünyanın dört bir yanında zaten uzun yıllardır sürdürdüğümüz mücadeleyi gece gündüz demeden, tüm ekiplelerimiz ve şubelerimizle birlikte Filistin halkının korunabilmesi, temel haklarına erişebilmesi ve her şeyden önce yaşayabilmesi için koşulsuz bir ateşkes çağrısı ile güçlü şekilde yürüttük, yürütmeye de devam edeceğiz.

Elbette İsrail-Filistin dünyada çatışmaların ve korkunç ihlallerin yaşandığı tek yer değildi. Sudan'dan Gazze'ye, Afganistan, Burkina Faso, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Etiyopya, Libya, Mali, Nijer, Nijerya, Somali, Güney Sudan, Suriye'den ve Yemen'e dünya silahlı çatışmalarda uluslararası insancıl hukukun nasıl hiçe sayıldığını ve savaş suçlarını izledi bu yıl. Ve her zaman olduğu gibi hukuksuz saldırıların yükünü yine siviller çekti. Her zaman olduğu gibi, çokuluslu şirketler ihlallerin bazılarında rol oynadı, devletler ise çatışma ve krizlerin ortaya çıkmasını veya halihazırdakilerin derinleşmesini önlemek için gereken adımları atmadı.

Maalesef özel olarak Türkiye'ye geldiğimizde de sebepsiz yere soruşturmalara ve kovuşturmalara uğrayan hak savunucuları, gazeteciler, muhalif siyasetçileri, muğlak yasaların ifade özgürlüğünü sınırlandırmak için türlü türlü kullanımı, ana kampanya alanımız barışçıl protesto hakkının her gün ihlal edildiğini gördük. Kadınlara ve kız çocuklara yönelik şiddet, LGBTI+'lara, mültecilere ve göçmenlere yönelik ayrımcı ve yafalayıcı söylemler arttı. Kolluk görevlilerinin işlediği suçlar cezasız kalmaya devam etti. İşkence ve diğer türde kötü muamele konusunda ciddi iddialar ortaya atıldı ve çok önemli bir insan hakları sorunu olarak yoksulluk, gelir adaletsizliği gitgide büyüdü.

Dünyadaki bu olaylara ve korkunç boyutlara varan hak ihlallerine bakınca, uluslararası bir insan hakları hareketinin gerekliliği, dayanışma ve birlikte mücadele vermenin önemi ve gücünü bir kez daha anlıyoruz. Uluslararası mücadelemizin Türkiye ayağını, sizlerin de desteğiyle büyütmek ve güçlendirmek için 2024 yılında da elimizden gelenin fazlasını yapacağımızı söylüyor, yanımızda olduğunuz ve her daim hissettiğimiz desteğiniz için bir kez daha teşekkür ediyorum.

RUHAT SENA AKŞENER

Direktör

Uluslararası Af Örgütü Türkiye

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

DÜNYA GENELİNDEN İYİ HABERLER

DİLA KELEŞ
Çeviri Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye



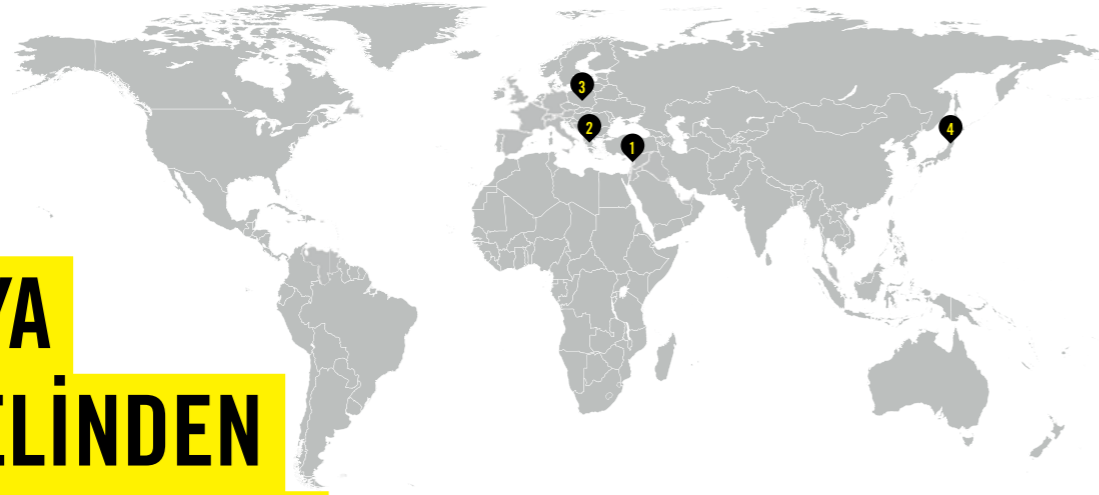
© Popular Struggle Coordination Committee

1 FİLİSTİNLİ İNSAN HAKLARI SAVUNUCUSU SERBEST BIRAKILDI

29 Şubat'ta Filistinli insan hakları savunucusu ve sosyal hizmet çalışanı Munther Amira, işgal altındaki Batı Şeria'da bulunan Ofer Askeri Cezaevi'nden serbest bırakıldı ve hakkındaki idari gözaltı emri iptal edildi. Amira 18 Aralık 2023'te, Facebook'ta şiddetli tahrik eden paylaşımlarda bulunduğu iddiasıyla, Beytüllahim/Bethlehem şehrindeki Aida Mülteci Kampı'nda yer alan evinden şiddet kullanılarak gözaltına alınmıştı. Savcılık, suç isnadına konu paylaşımlarla ilgili güvenilir bir kanıt sunmadığı halde Amira hakkında dört aylık idari gözaltı kararı verdi ve İsraili bir askeri hakim 11 Ocak 2024'te kararı onadı.

Uluslararası Af Örgütü araştırmacıları, ilgili Facebook paylaşımlarının yazarını doğrulayamadı ancak Amira'ya atfedilen tüm paylaşımları inceledi ve bir tahrik unsuru saptamadı. Uluslararası Af Örgütü tarafından 2018'de düşünce mahkumu ilan edilen Munther Amira, daha önce barışçıl protestolara katıldığı gerekçesiyle altı ay hapis ve beş yıl adli kontrol cezasına çarptırılmıştı. İnsan hakları çalışmaları ve siyasi aktivizmi nedeniyle birçok kez gözaltına alındı, tehdit edildi, fiziksel saldırıya uğradı ve hedef alındı. Serbest bırakılmasının ardından İsrail'işgal Altındaki Filistin Toprakları araştırmacılarıyla

paylaştığı açıklamada, "Şimdi serbest kalmış bir tutuklu olarak, Filistinli yoldaşlarımın parmaklıklar ardında karşılaştığı akıl almaz vahşetlere ilk elden tanıklık ettim. Tüm bu suçlara rağmen, Filistin halkının morali yüksek ve kararlılığı devam ediyor" dedi ve sözlerini şöyle tamamladı: "Ofer Cezaevi'nde avukatım, Uluslararası Af Örgütü'nün benim davamla ilgili bir kampanya yürütmeyi planladığını söyleyince bu bana büyük bir güç verdi. Yalnız olmadığımı, unutulmadığımı ve İsrail'in bizi cezaevlerinde kaybetme, susturma girişimlerinin başarıya ulaşmadığını hissettim."



2

YUNANİSTAN'DA EŞCİNSEL EVLİLİK YASALLAŞTI

16 Şubat'ta Yunanistan parlamentosu, eşcinsel evliliği yasallaştıran ve eşcinsel çiftlerin evlat edinmesine izin veren yasa tasarısını onayladı. Yasa, kamuoyundaki yaygın homofobik ve transfobik söylemlere rağmen, parlamentoda ve birçok çevrede yapılan yoğun tartışmaların ardından çoğunluk oyuyla kabul edildi. Oylamaya 254 milletvekili katıldı ve 176'sı 'evet' oyu verdi. Uluslararası Af Örgütü Yunanistan Şubesi Kampanyalar Koordinatörü Despina Paraskeva-Veloudogianni bu gelişme üzerine yayımladığı açıklamada, "Bu yasa, homofobi ve transfobiye karşı mücadelede bir mihenk taşı ve bu mücadeleyi verenler açısından büyük zorluklarla elde edilmiş bir zaferdir. Yasa, eşcinsel çiftlere ve çocuklarına görünürlük sağlıyor ve çok uzun yıllardır yoksun bırakıldıkları haklarını teslim ediyor" dedi.

"Yunanistan bugün, eşcinsel evliliği yasallaştıran 21. Avrupa ülkesi oldu. Yasa çok önemli değişiklikler getirecek olsa da biyolojik olmayan ebeveynlerin eksiksiz eşitliğini sağlamakta ve ikili cinsiyet rejimi dışındaki kimlikleri tanımakta hâlâ yetersiz. Ayrıca, transların, çocuklarının doğum belgesindeki ismini ve cinsiyetini değiştirmesini engelleyen hükmü de değiştirmiyor" uyarısında bulunan Paraskeva-Veloudogianni, sözlerini Yunanistan yetkililerine çağrı yaparak sonlandırdı: "Yunanistan yetkilileri yeni yasanın hızlı ve etkili bir biçimde uygulanması için gerekli adımları atmalı, aynı zamanda LGBTI+ ların ve ailelerinin eksiksiz eşitliğini güvence altına alacak başka yasa değişiklikleri de yapmalıdır."



© Raul Arbolada/AFP/Getty Images

3 POLONYALI AKTİVİSTLERİN BERAATINA YAPILAN İTİRAZ REDDEDİLDİ

Önde gelen Polonyalı aktivistler ve insan hakları savunucuları Elzbieta, Anna ve Joanna yıllardır nefrete ve ayrımcılığa karşı duruyor, adil ve eşit Polonya için mücadele ediyorlar. Yalnızca barışçıl aktivizmleri nedeniyle Polonya yetkilileri tarafından hedef alındılar. Başının etrafında gökkuşağı renklerinde bir hale olan Bakire Meryem posterini taşıdığı için 'dini inançlara hakaret' suçlamasıyla aylarca yargılandıktan sonra Mart 2021'de beraat ettiler. Ancak

yetkililer alt mahkemenin kararına itiraz etti ve dava Yüksek Mahkeme'de yeniden başladı. Yüksek Mahkeme Ocak 2022'de bir kez daha beraat kararı verdi ve yetkililer bu karara da itiraz etti. Bunun üzerine, Uluslararası Af Örgütü, Elzbieta, Anna ve Joanna ile bir dayanışma kampanyası başlattı ve kampanyaya dünyanın dört bir yanından 280 binden fazla kişi destek oldu. Mart 2024'te, aktivistler hakkındaki beraat kararına yapılan itiraz reddedildi.

4

JAPONYA MAHKEMELERİ EŞCİNSEL EVLİLİK YASAĞINI ANAYASAYA AYKIRI BULDU



© Getty Images-Alessandro Di Ciommo-NurPhoto

14 Mart 2024'te Tokyo Bölge Mahkemesi ve Sapporo Yüksek Mahkemesi iki eşcinsel evlilik davasında ayrı ayrı iki önemli karar verdi. Önce, Tokyo Bölge Mahkemesi, eşcinsel evliliğe izin vermeyen mevcut yasal çerçevenin, kişi onuru ve cinslerin temelden gelen eşitliği nezdinde makul bir biçimde gerekçelendirilemeyeceğine ve Anayasa'nın 24(2) Maddesinin ihlali olduğuna hükmetti. Ardından, Sapporo Yüksek Mahkemesi, eşcinsel evliliğe izin vermeyen Medeni Kanun ve Aile Sicili Yasası hükümlerinin anayasaya aykırı olduğuna ve Anayasa'nın 24(1) ve (2) ve 14(1) Maddelerini ihlal ettiğine hükmetti. Sapporo kararı ile yargı ilk kez, eşcinsel evliliği yasaklayan mevcut yasaların Anayasa'nın üç maddesini de ihlal

ettiğini hükme bağlamış oldu. Uluslararası Af Örgütü Doğu Asya Araştırmacısı Boram Jang, Japonya hükümetinin eşcinsel evlilik yasağının anayasaya aykırı olduğuna dikkat çeken bu iki önemli karar hakkında şunları kaydetti: "Bugünkü mahkeme kararları, Japonya'da evlilik eşitliğinin sağlanması yönünde çok önemli adımlardır. Sapporo'da, ülkedeki evlilik eşitliğiyle ilgili verilen ilk Yüksek Mahkeme kararı, bu eşitliğin kabulü doğrultusunda bir eğilim olduğunu gösteriyor. Hükümetin eşcinsel evlilik yasağının anayasaya aykırı olduğunu teslim eden bu kararlar, böyle bir ayrımcılığın Japonya toplumunda yeri olmadığını doğrulamıştır."

O MEYDANDA ÇOCUKLAR BÜYÜDÜ



DENİZ AKDENİZ BELOVACIKLI

Kampanyalar Koordinatörü
Ulusal Arası Af Örgütü Türkiye

27 Mayıs 1995'te ilk kez bir araya gelen Cumartesi Anneleri/İnsanları aradan geçen 29 yılda gözaltında zorla kaybedilen yakınları için hakikat ve adalet arayışından vazgeçmedi!

İlk kez Mayıs 1995'te adım attıkları Galatasaray Meydanı, onlar için zorla kaybedilen yakınlarıyla buluştukları, mezarı olmayan sevdiklerini andıkları ve yıllara sâri adalet ve hakikat taleplerini dile getirdikleri sembolik bir mekan. Mart 1999'a kadar her hafta Galatasaray Meydanı'nda bir araya gelen Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın barışçıl toplantıları bu tarihte polis şiddeti ve baskısıyla karşılık buldu. 10 yıllık aradan sonra hakikat ve adalet taleplerinde hiçbir gelişme olmaması üzerine Ocak 2009'da Galatasaray Meydanı'na geri döndüler ve haftalık buluşmalarına devam ettiler. Haftalar haftaları, yıllar yılları kovaladı ancak ortada hakikatten de adaletten de eser yoktu...

Hakikat ve adalet taleplerinin karşılanmasını beklerken Ağustos 2018'de korkunç bir polis şiddeti, hukuka aykırı gözaltılar ve sonrasında hala devam

eden bir dava ile karşılaştılar. Nisan 2023'te iki AYM kararının ardından Cumartesi Anneleri/İnsanları Galatasaray Meydanı'na geri dönmek istedi ancak yine ve yeniden polis şiddeti ve hukuka aykırı gözaltılarla karşılaştılar. Kasım 2023'te, Cumartesi Anneleri/İnsanları'ndan **yalnızca 10 kişinin** Galatasaray Meydanı önünde, yani meydan ve protestocular arasına dizilen barikatlarla Cumartesi Anneleri/İnsanlarının meydana sokmadan, basın açıklaması okumasına izin verildi (bu yazının yazıldığı tarihte hala uygulama bu şekildeydi) ancak Galatasaray Meydanı plastik kelepçelerle birbirine bağlı bariyerlerle kapalı kalmaya devam etti, hala da ediyor.

"SİZİ ARAMAKTAN VAZGEÇMEYECEĞİZ!"

Sevdiklerinizden bir anda bir daha haber alamamak ne demek bilir misiniz?

Cansız dahi olsa bedenine ulaşamamak, bir mezarı bile olmaması ne demek bilir misiniz?

Akibetini öğrenememek veya kimsenin sorumlu tutulmaması ne demek bilir misiniz?

Maside Ocak 991. hafta buluşmasındaki konuşmasını Galatasaray Meydanı'na dönerek yaptı ve "Sizi aramaktan vazgeçmeyeceğiz!"¹ sözleri 29 yıllık mücadelenin bir nefese sıkıştırılmış özeti gibiydi.

Maside Ocak, karşısında bulunan basın mensupları yerine adeta "gözaltına alınmış" Galatasaray Meydanı'na seslendi; çünkü o meydan, 1995 yılında zorla kaybedilen ağabeyi Hasan Ocak'la onun tek buluşma noktası oldu. Aynı Murat Yıldız'ın annesi Hanife Yıldız, Fehmi Tosun'un eşi Hanım Tosun, Hayrettin Eren'in kardeşi İkbal Eren ve daha niceleri için olduğu gibi.

O MEYDANDA ÇOCUKLAR BÜYÜDÜ

25 Mayıs 2024 tarihinde Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın haftalık buluşmalarının 1000. haftası olacak. Başka bir deyişle, gözaltında zorla kaybedilen sevdikleri için hakikat ve adalet mücadelelerinin 1000. haftası...

Cumartesi Anneleri/İnsanları'nın mücadelesinde günler birike birike çoğalırken, mücadelenin kendisi de nesilden nesle, benden size, kelime kelime çoğalıyor. Üç kuşak aynı meydanda yan yana; Hasan'ı, Murat'ı, Fehim'i hiç tanımamış yüzler tek bir nefeste "Sizden de Galatasaray Meydanı'ndan da vazgeçmeyeceğiz!" diyor. Annesinin kucağında Galatasaray Meydanı'na gelen çocuklar, yaşlarıyla birlikte hakikat ve adalet mücadelesini de büyütüyor.

O meydanda çocuklar büyüyor, o meydanda Emine Ocak 29 yıldır Hasan için taşıdığı karanfil torununa veriyor.

Kaç kuşak sığar bir meydana?

Kaç kuşak gerek sevdiğinin akibetini öğrenmeye?

GALATASARAY MEYDANI CUMARTESİ ANNELERİ'DİR!

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Türkiye Anayasası Madde 34

Kasım 2023'te Cumartesi Anneleri/İnsanları plastik kelepçeler, havasız ve sıcak gözaltı otobüsleri ile geçen 7 ayın ardından polis müdahalesi olmadan Galatasaray Meydanı'na çıkabildi. 7 ayın ardından sabır ve dirayetle elde ettikleri kazanım hem Cumartesi Anneleri/İnsanları hem de Türkiye'deki barışçıl protesto hakkı adına çok önemli bir adımdı. Ama mücadele burada bitmedi.

Çünkü, ne 10 kişi sınırı (veya herhangi bir kişi sınırı) ne de meydanın hala ablukada oluşu barışçıl protesto hakkının tam ve eksiksiz bir kullanımınıdır.

Galatasaray Meydanı'ndaki abluka kaldırılana kadar, Cumartesi Anneleri/İnsanları herhangi bir kısıtlama ve yasak olmadan haftalık buluşmalarını gerçekleştirebilene kadar "Cumartesi Annelerinin yeri Galatasaray Meydanı'dır!" demekten vazgeçmeyeceğiz.

Çünkü, Galatasaray Meydanı Cumartesi Anneleri'dir.

Çünkü, Galatasaray Meydanı gözaltında zorla kaybedilenlerin olmayan mezarıdır.

Çünkü, Galatasaray Meydanı 29 yıllık hakikat ve adalet mücadelesidir.

Ve çünkü, barışçıl protesto bir haktır, engellenemez.

Ve çünkü, Türkiye tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler ve Türkiye yasaları uyarınca ifade özgürlüğü ve barışçıl protesto haklarını korumakla yükümlüdür!

1. <https://artigercek.com/guncel/cumartesi-anneleri-991inci-haftalarinda-hasan-ocakin-akibetini-sordu-288739h>





RUSYA'NIN UKRAYNAYI GENİŞ ÇAPLI İŞGALİNİN İKİNCİ YILI

DAMLA KURU
Savunuculuk Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

© 2022 SOPA Images

Şubat ayında Rusya'nın Ukrayna'yı geniş çaplı işgalinin ikinci yılını geride bıraktık. Rusya askeri müdahaleye başladığı 2014'ten bu yana işlediği tüm suçlar için eksiksiz olarak hesap vermedikçe ne yazık ki Ukraynalılar için adalet sağlanamayacak. Savaş devam ederken her bir ihlale ilişkin kanıtların mümkün olduğunca muhafaza edilmesi kritiktir; çünkü bu suçlar zaman aşımına uğramayacak. Bu yazıda araştırmacılarımızın belgelediği ihlalleri özetleyecek ve yazının sonunda da yaşanan insan hakları ihlallerini belgelemenin Ukraynalılar için adaletin sağlanmasındaki önemini vurgulamaya çalışacağım.

UKRAYNA'NIN GENİŞ ÇAPLI İŞGALİNİN İKİNCİ, ASKERİ MÜDAHALELERİN İSE ONUNCU YILI

22 Şubat 2024'te Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ikinci yılı doldu. Araştırmacılarımız, çatışmaların başlangıcından bu yana hayati önem taşıyan sivil altyapının hedef alınması ve sivillere yönelik yardımların engellenmesi dahil olmak üzere savaş suçlarını belgeledi. Çatışmalardan etkilenen bölgelerde yaşayan siviller devamlı saldırılara maruz kaldı ve genellikle su, elektrik ve ısınmaya erişimleri kesildi. Cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet suçlarını da kapsayan on binlerce savaş suçu vakası kaydedildi.

Hayatta kalanlar, maruz kaldıkları tüm suçlar için adalet ve onarımı hak ediyor. Rusya askeri müdahaleye başladığı 2014'ten bu yana işlediği tüm suçlar için eksiksiz olarak hesap vermedikçe Ukraynalılar için adalet hiçbir zaman tam olarak sağlanamayacaktır.

KIRIM YARIM ADASININ İŞGALİ

Şubat 2014'te Rusya, Ukrayna'nın Kırım Yarımadası'nı işgali için birliklerini gönderdi ancak aynı yıl silahlı kuvvetlerinin doğu Ukrayna'ya girdiğini hiçbir zaman kabul etmedi.¹ Uluslararası Af Örgütü 2014'te uydurduğu ve görgü tanıklarının beyanlarının incelenmesini içeren kanıtları yayınlamaya² Rusya kuvvetlerinin Kırım'daki varlığını doğruladı. Bu bulgulara göre silahlı çatışmalar on yıldır sürüyor.

Rusya Kırım'ı 10 yıl önce işgal etmesinden bu yana, yarımadanın etnik yapısını değiştirmeye ve Ukraynalıları ve Kırım Tatarlarını bastırmaya çalışmaktadır. Eğitimde, medyada, ulusal kutlamalarda Ukraynaca ve Kırım Tatarcasının kullanımını aksatarak, kısıtlayarak veya yasaklayarak ve Moskova'nın onaylamadığı dini ve kültürel pratikleri baskı altına alarak Ukraynalı ve Kırım Tatarı kimliklerini sistematik olarak yok etmeye çalıştı. Ayrıca Kırım nüfusunu zorla bölgeden çıkardı ve yerine Rusya nüfusunu yerleştirdi.³

Rusya, ilhakin hemen ardından Ukraynaca eğitimi sistematik olarak kaldırdı; Kırım'daki okullara kendi müfredatını getirerek doktrin aşılama başladı. Karşı çıkan öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynler misilleme tehdidiyle karşı karşıya kaldı.

Ek olarak, Rusya Kırım'da özel olarak belirlenen alanlar dışında ve resmi izin olmadan ibadet etmeyi, vaaz vermeyi ve dini materyaller dağıtmayı cezai suç haline getiren yasalar çıkarmayı da içeren adımlarla din ve inanç özgürlüğü hakkını büyük oranda kısıtladı.

İşgalin daha ilk günlerinde çok sayıda gazeteci, Ukrayna yanlısı aktivistlere yönelik şiddet politikası kapsamında Rusya yanlısı paramiliter güçler tarafından kaçırıldı. Henüz Mart 2014'te, Ukraynaca yayın yapan televizyon ve radyo kanalları yayından kaldırılmış ve yerine Rus kanalları getirilmişti. İlhakin ardından Rusya, Kırım'daki tüm medya kuruluşlarına 10 ay içinde Rusya mevzuatına uygun olarak yeniden kayıt yaptırmaya zorunluluğu getirdi. Kırım Tatar dilinde yayın yapan kuruluşlar hedef alındı.

DONETSK VE LUHANSK BÖLGELERİ

İnsanlar 2014'ten sonra Ukrayna genelinde ama en çok da Donetsk ve Luhansk bölgelerinde, cephe hattının her iki tarafında savaşın etkilerini yaşadı ve insan hakları ihlallerine maruz bırakıldı. 2014 ile 2021 yılları arasında 10 binden fazla Ukraynalı sivil öldürüldü veya yaralandı. Savaşın ilk yılında çok sayıda savaş hukuku ihlali raporlandı.

Rusya destekli silahlı grupların Donetsk



© 2022 Getty Images

ve Luhansk'ta "Halk Cumhuriyetleri" ilan etmesinin ardından doğu Ukrayna'dan yüz binlerce kişi yerinden edildi.

Ayrıca, Rusya destekli silahlı gruplar kontrolü ele geçirdiği andan itibaren Donetsk ve Luhansk bölgelerinde kaçırma, işkence olayları yaygınlaştı, muhalefet şiddetle bastırıldı. Medya çalışanları, akademisyenler, insan hakları savunucuları ve diğer aktivistler hedef alındı.

UKRAYNA'NIN YAYGIN İŞGALİNİN İKİNCİ YILI DOLDU

Rusya iki yıl önce, uluslararası hukuka göre suç olan bir saldırı eylemiyle Ukrayna'nın geniş çaplı işgaline başlayınca 2014'ten beri ülkenin

belli bölgelerini etkileyen insan hakları faciası ülke geneline yayıldı.

Rusya'nın geniş çaplı işgalinin ilk günlerinde Kiev bölgesinde savaş suçları işlendi, sivillere yönelik işkence ve hukuka aykırı öldürmeler gerçekleştirildi. Öldürmelerin çoğu görünüşe göre yargısız infaz kapsamındaydı.

UKRAYNALILAR İÇİN ADALET

Rusya, Kırım'da ve işgal ettiği diğer Ukrayna topraklarında uluslararası insancıl hukuk ve uluslararası insan hakları hukukuna karşı işlediği tüm ihlallere derhal son vermelidir.

Tüm uluslararası hukuk suçlarının faileri adil yargılanmak üzere mahkeme önüne çıkarılmalı ve bu suçların mağdurları hakikat, adalet ve onarım haklarını eksiksiz olarak kullanabilmelidir.

Rusya, işgal ettiği topraklarda Rus olmayan kimlikleri bastırma ve yok etme uygulamalarına son vermeli ve uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku ihlallerini durdurmalıdır.

Ukrayna halkının, bu savaşın on yıldır yarattığı ve Ukrayna'nın insanları, toprakları, altyapısı ve ekonomisi üzerinde yaratmaya devam ettiği yıkıcı etkiler karşısında hakikat, adalet ve onarım erişilebilirliği hayati önemdedir. Bu suçlarda zaman aşımı bulunmamaktadır, bu sebeple tüm bu suçların belgelenmesi de hayati önem taşımaktadır.

- <https://www.amnesty.org/tr/icerik/ukraynarusya-ukrayna-icin-adalet-rusyanin-2014ten-bu-yana-isledigi-tum-suclarda-hesap-verebilirigin-saglanmasini-gerektirir>
- <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2014/09/ukraine-mounting-evidence-war-crimes-and-russian-involvement/>
- <https://www.amnesty.org/tr/icerik/rusya-ukrayna-isgal-altindaki-kirimda-rus-olmayanlarin-kimlikleri-on-yildir-bastiriliyor>

© Anadolu Agency via Getty Images

İSRAİL VE İŞGAL ALTINDAKİ FİLİSTİN TOPRAKLARI'NDA ŞİDDETİN UZUN YILLARA DAYANAN KÖKLERİNİ ANLAMAK

DİLA KELEŞ

Çeviri Koordinatörü
Ulusal Af Örgütü Türkiye

İsrail ile İşgal Altındaki Filistin Toprakları arasındaki silahlı çatışmalar, modern tarihin en uzun süreli çatışmalarından biridir. Bu sorun aynı zamanda çeşitli yorumlara, anlatılara ve yanlış bilgilere de açıktır; bu nedenle, İşgal Altındaki Filistin Toprakları ve İsrail'deki şiddetin köklerinde yatan sebepler hakkında daha fazla bilgi edinmek, gelecekteki ihlallerin önlenmesine ve uluslararası insancıl hukuka saygının tesis edilmesine yardımcı olmamız açısından önem taşıyor.

Hem uluslararası insan hakları hukuku hem de uluslararası insancıl hukuk, İşgal Altındaki Filistin Toprakları için bütünüyle geçerlidir. Süregelen çatışmalar dışında, uluslararası insan hakları hukuku, Filistinlilerin apatheid sistemi altında yaşadığı İsrail için de geçerlidir.

ÇATIŞMALAR 7 EKİM 2023'TE Mİ BAŞLADI?

Mevcut durum, Hamas ve diğer silahlı grupların 7 Ekim 2023'te İsrail'e karşı düzenlediği beklenmedik saldırıyla başladı. Saldırıda en az bin 200 kişi öldürüldü, 200'den

fazla kişi de rehin alındı. Ancak bu çatışmanın nedenlerinden birinin, İsrail'in, İsrail'de ve İşgal Altındaki Filistin Toprakları'nda yaşayan Filistinlilere ve Filistinli mültecilere karşı uyguladığı apartheid sistemi ve İsrail yetkililerinin bu sistemi kurup devamlı kılmak amacıyla işlediği insanlık dışı fiiller olduğunu hatırlamak gerekiyor.

Çatışmanın kökleri Ekim 2023'ün gerisine uzanıyor ve uzun bir insan hakları ve uluslararası insancıl hukuk ihlalleri geçmişine dayanıyor. Uluslararası Af Örgütü, İsrail'in Filistinlilere karşı uyguladığı baskı ve tahakküm sistemini belgelemekte ve bu sistemi, apartheid kapsamına giren bir uluslararası hukuk ihlali olarak değerlendirmektedir.

'Apartheid' kavramı, bir ırksal grubun bir diğeri üzerinde kurumsallaşmış bir sistematik baskı ve tahakküm rejimi kurmasını anlatır. Bu rejim kapsamında işlenen suçlar, hukuka aykırı öldürme, işkence, keyfi gözaltı, ayrıştırma, mülksüzleştirme ve yerinden etme ve Filistinli mültecilerin geri dönüş haklarının

engellenmesini içermektedir.

İSRAİL VE İŞGAL ALTINDAKİ FİLİSTİN TOPRAKLARI'NDA BU SİSTEM VAR MI?

'Apartheid' sözcüğü ilk olarak 1948'de Güney Afrika'da Ulusal Parti tarafından kurulan ve azınlıktaki 'beyaz' yöneticilerin kendilerini Siyah çoğunluk ve diğer Güney Afrikalılardan resmen üstün ilan ettikleri, ardından da bu grupları ırk temelinde baskı ve tahakküme maruz bıraktığı siyasi sistem için kullanılmıştır. Güney Afrika'nın apartheid sistemi resmi olarak 1990'ların ortasında sona erdi, ancak bu, apartheid'in başka yerlerde ortaya çıkmadığı veya devam etmediği anlamına gelmiyor.

1973 BM Apartheid Sözleşmesi'ne göre, apartheid, "bir ırksal grubun bir diğeri üzerinde tahakküm kurmak ve sürdürmek... ve bu gruba sistematik baskı uygulamak amacıyla işlediği insanlık dışı fiillere karşılık gelen bir dizi insan hakları ihlalidir. Apartheid'i yasaklayan ve açıkça suç kabul eden üç önemli sözleşme, (1) 1965 tarihli Her Türü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme, (2)

1973 tarihli Apartheid Suçunun Engellenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme (Apartheid Sözleşmesi) ve (3) Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin 1998 tarihli Roma Statüsü'dür.

Apartheid, uluslararası kamu hukukunun ihlali, ağır bir insan hakları ihlali ve insanlığa karşı işlenen bir suçtur. Hem yasalar, politikalar ve uygulamalardan oluşan bir sistemdir hem de belirli fiillerle işlenen bir suçtur.

İrksal ayrımcılık apartheid suçunun temel bir unsurudur ve bu suçun meydana geldiği birbirinden farklı bağlamlarda kendini farklı şekillerde de olsa açıkça ortaya koyar.

Uluslararası Af Örgütü, apartheid suçunun işlenip işlenmediğini belirlemek için, suçun uluslararası hukuktaki tanımında yer verilen altı maddeyi eksiksiz inceler. Bunlar şöyledir:

- 1- Uluslararası hukukta sıralanan insanlık dışı fiiller işlenmektedir.
- 2- Bu insanlığa aykırı ve insanlık dışı fiiller ırksal bir gruba karşı işlenmektedir.
- 3- Bu ırksal grup sivil halktır.
- 4- Fiiller, kurumsallaşmış bir baskı ve tahakküm rejimi bağlamında işlenmektedir.
- 5- Fiiller, egemenlik kurma ve sürdürme amacıyla işlenmektedir.
- 6- Fiiller, yaygın veya sistematik saldırıların bir parçasıdır.

BİR GRUP NASIL DENETİM ALTINDA TUTULUR?

PARÇALAMA VE ELE GEÇİRME: Filistinlileri farklı bölgesel, yasal ve idari bölgelerde birbirlerinden ayrı tutmaya yarayan sistem temel olarak ayrımcılık ve ayrıştırmaya dayanmaktadır. İsrail 2002'den bu yana Batı Şeria ve Gazze'de yaşayan Filistinlilerin evlilik yoluyla İsrail ve Doğu Kudüs'te statü edinmesini yasaklıyor ve böylelikle aile birleşimini engelliyor. İsrail'in iç kesimindeki Lod şehrinde doğup büyüyen Filistinli Sümeyye'nin öyküsü bu durumu anlatan bir örnek. 1998'de Gazze Şeridi'nden olan eşiyile evlenmelerinin ardından eşi, Sümeyye'nin yanında olmak için Lod'a taşındı. 2000'de aile birleşimi başvurusu yaptılar. Başvurunun sonuçlanması 18 yıl sürdü ve bütün bu süre boyunca korku ve kaygı içinde yaşadılar. Sümeyye, Uluslararası Af Örgütü'ne, "Devlet hayatımızın her ayrıntısını kontrol ediyor; evlerimizde, yatak odalarımızdalar. En şiddetli tecrübeyi, kızarımdan birinin doğumu sırasında eşimin gözaltına alındığı 2004'te



yaşadım. Ben doğum odasındayken onlar eşimi gözaltına aldılar" şeklinde konuştu.

ARAZİLERE VE MÜLKLERE EL KOYMA: İsrail yetkilileri on yıldır arazi ve mülk sahipliğinde ayrımcılık ve el koyma politikası uyguluyor, ev yıkımları ve zorla tahliyeler gerçekleştiriyor. İsrail hükümeti Negev/Necef bölgesinde, özellikle Bedevi toplulukların arazilerini, kamu mülkü oldukları iddiasıyla ellerinden almak için ayrımcı yasalar kullandı. Mevcut durumda, Bedeviler, Güney Bölgesi nüfusunun %35'ini oluşturdukları halde bölgenin yalnızca %1'inde yaşamalarına izin veriliyor.

EKONOMİK VE SOSYAL HAKLARDAN YOKSUN BIRAKMA: İsrail 2007'den beri Gazze'yi topyekûn abluka altında tutmakta ve tüm bölgeyi ve halkını dünyanın geri kalanından tecrit etmektedir. Filistinliler, abluka altında şiddetli dolaşım kısıtlamalarına maruz kalıyor ve ürünlere ve kaynaklara erişimde ciddi zorluklar yaşıyor. Abdülnasır El Yazci 28 Ağustos 2020'de Gazze Şeridi'nde öldüğünde daha sadece iki yaşındaydı. 2019 kışında, 18 aylıkken Abdülnasır'a nadir görülen bir boyun tümörü türü olan Ewing sarkomu tanısı konuldu. Ebeveynleri bebeği özel tedavi görmesi için Doğu Kudüs'te bir hastaneye götürmek istedi ama İsrail yetkilileri aileye zamanında Gazze'den çıkış izni vermedi.

AYRIŞTIRMA VE KONTROL: Filistinliler ayrımcı yasa ve politikalarla, yaşamlarını kontrol eden sayısız uygulamayla karşı karşıya kaldıkları kuşatılmış bölgelerde tutulmakta ve mekânsal olarak ayrıştırılmaktadır. 2002 ortalarında İsrail hükümeti Batı Şeria'da, büyük bir kısmı Filistinlilere ait arazi üzerinde kalan bir çit/duvar inşa etmeye başladı. Böylelikle Filistinlilerin arazilerinin gaspı ve Filistinli

toplulukların ayrılması ve ayrıştırılması yoğunlaştı. 2004'te Uluslararası Adalet Divanı bariyerin yasadışı olduğu konusunda görüş sundu.

SONUÇ

Gazze'de devam eden çatışmalar ve insani felaket, çatışmalar sırasında sivillerin ve diğer risk altındaki grupların korunması bakımından uluslararası insancıl hukukun hayati önemini vurgulamaktadır. Dünyanın dört bir yanında acil ateşkes çağrıları giderek artıyor ve insanlar tüm tarafları şiddeti durdurmaya ve insanların hayatlarını koruma altına almaya çağırıyor. Devlet ve devlet dışı silahlı gruplar da dahil olmak üzere, çatışmalara katılan tüm taraflar çatışma kurallarına saygı göstermelidir. İnsani yardımların, yardıma ihtiyaç duyan kişilere ulaştırılması sağlanmalıdır. Tüm dünya durumu yakından izlemeli ve uluslararası insancıl hukuk kurallarına uyulmasını, her gün tüm bu suçlara maruz kalan Filistinliler için durumun daha da kötüye gitmesini engellemek için harekete geçmelidir.

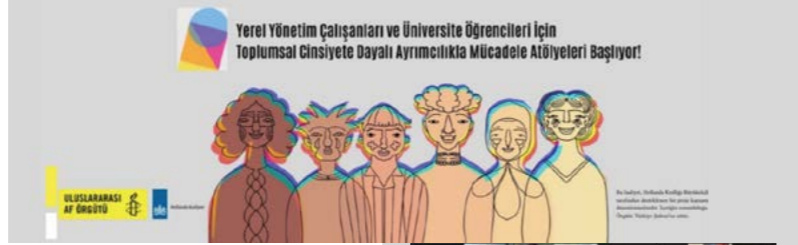


İNSAN HAKLARI EĞİTİM PROGRAMI FAALİYETLERİ

TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIKLA MÜCADELE ATÖLYELERİ

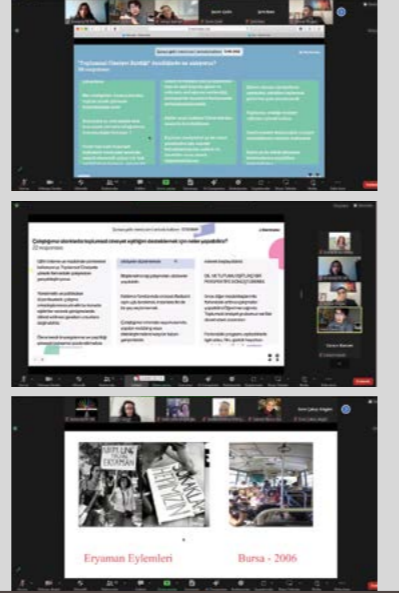
Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, Hollanda Krallığı Büyükelçiliği MATRA Fonu desteğiyle, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetle mücadele konusunda bilgi ve deneyim paylaşımı yoluyla insan hakları kültürünün gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla düzenlediğimiz “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkla Mücadele” atölye dizisine yerel yönetim çalışmalarının odağında olduğu online seminerlerle devam ettik. Yerel seçimler öncesinde toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi ve yerel yönetimler ilişkisi bağlamında düzenlediğimiz bu seminerlerde farklı illerden 70'e yakın yerel yönetim çalışanıyla bir araya geldik.

Başlangıç seminerinde Umut Güven ile toplumsal cinsiyet nedir? LGBTİ+ temel kavramlar ve hak temelli yaklaşımı nasıl çalışma hayatımıza dahil edebiliriz? Ayrımcılıkla mücadele etmek için hangi araçlara sahibiz? gibi birçok soru etrafında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Kavramlar ve Yöntemleri” konuşuldu. Devamında Defne Güzel ile LGBTİ+ haklarına duyarlı kent politikalarına, yerel yönetimlerde LGBTİ+ kapsayıcı hizmetlerin nasıl verilebileceğine, LGBTİ+ haklarını koruyacak politika belgelerine, LGBTİ+'ların kentteki varlığına ve kentin ruhunun nasıl LGBTİ+ kapsayıcı bir biçimde dönüştürülebileceğine



odaklandığımız bir seminer gerçekleştirdik.

Ceren Akçabay ve Kıvılcım Turan'ın birlikte yürüttüğü iki seminer çalışmasında, interdisipliner bir yaklaşımla yerel yönetim hizmetleri ve insan hakları ilişkisini ele aldık. “Yerel Yönetim Çalışmalarında Eşitliği Sağlamak ve Yerel Yönetimlerde Uluslararası Normları Savunmak” başlıklı bu seminerlerde, eşitliği sağlamak için mevcut araçlar ve toplumsal ve hukuksal destek mekanizmaları çerçevesinde toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadelede yerel yönetimlerin hizmet ve sorumlulukları ele alındı. İstanbul Sözleşmesi bağlamında uluslararası mevzuat ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin çalışmaları güçlendirecek tartışmalar gerçekleştirildi.



“EVET HAKKINDA KONUŞALIM MI?” ONAY KÜLTÜRÜNÜN OLUŞTURULMASI YÖNÜNDE DEĞİŞİM YARATMAK

2023 yılında yayınladığımız “Evet Hakkında Konuşalım” kampanya kitimizden yola çıkarak düzenlediğimiz “Evet Hakkında Konuşalım Mi?": Onay Kültürünün Oluşturulması Yönünde Değişim Yaratmak” başlıklı atölye çalışmamızın ilkinin 30 Ocak 2024 tarihinde gerçekleştirdik. Cinsellik Eğitmeni & Danışmanı Efsun Sertoğlu'nun katılımıyla gerçekleştirdiğimiz atölyede onay kavramını, onay kültürünün benimsenmesi ve yaygınlaşması için yapabileceğimiz

yaratıcı adımları konuştuk.

İnsan Hakları Eğitimi Programı olarak onay kültürünün yaygınlaşması amacıyla atölye çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Bu ve diğer eğitimlere katılmak ve programla ilgili detaylı bilgi almak için ihe@amnesty.org.tr adresine yazabilir, <https://insanhaklari.tv/> adresinden kampanya kitine ve eğitim duyurularına ulaşabilirsiniz.



ESCAPE TO FREEDOM

ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ / ESCAPE TO FREEDOM
ADLI VIDEO OYUNUNU PAYLAŞMaktan
HEYECAN DUYUYORUZ.



Uluslararası Af Örgütü Arjantin Şubesi tarafından yayınlanan, Roblox metaverse'inde sergilenen “Escape to Freedom (Özgürlüğe Kaçış)” adlı video oyununu paylaşmaktan heyecan duyuyoruz.

13 Ocak 2024 tarihindeki lansmanından bu yana dünya genelinden çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilen bu hayatta kalma oyunu, gerçek mülteci hikayelerinden ilham alınarak tasarlanmıştır. Oyuncular, bir mültecinin altı seviyeden oluşan zorlu yolculuğunu deneyimlerken, farklı aşamalarda evini terk etme, insan kaynaklı krizlerle mücadele etme ve iklimsel zorluklarla başa çıkma gibi durumları deneyimliyor. Oyuncular bir yandan zorlu koşullar ile mücadele ederken; bir yandan da oyun içerisine gömülü olan birtakım ek bilgilendirmeler aracılığıyla Uluslararası Af Örgütü'nün acil durumlar ve kriz durumlarında gerçekleştirdiği çalışmalara dair bilgi sahibi oluyorlar.

“Escape to Freedom (Özgürlüğe Kaçış)” oyununun katılımcı tasarımı ilkelerini temel alması, gerçek hikayeleri en iyi şekilde yansıtabilmesini sağlıyor. Özellikle genç mültecilerin deneyimlerinin dinlenmesi ve oyunun içerik ve yöntemiyle ilgili yerel ve küresel kuruluşlardan geri bildirim ve önerilerin alınması, oyuncuların bu zorlu yolculukta bir mültecinin karşılaşılabileceği zorlukları anlamasına olanak sağlıyor.

Mobil cihaz, Xbox ve PlayStation üzerinden erişim sağlanabilen “Özgürlüğe Kaçış” oyunu, otomatik çeviri seçeneği sayesinde 24 farklı dilde oynanabiliyor. Sizler de MetaMinding Lab tarafından Uluslararası Af Örgütü Arjantin ortaklığıyla geliştirilen “Özgürlüğe Kaçış” oyununa katılarak bir mültecinin zorlu yolculuğunu deneyimleyebilirsiniz.

Oyun linki: <https://www.roblox.com/games/13796067174/Escape-to-Freedom>

“ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ”: OYNAYANLAR NE DÜŞÜNÜYOR?

“Özgürlüğe Kaçış” oyununun lansmanının ardından Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi olarak bizler de oyunu öncelikli olarak destekçilerimiz ve üyelerimiz arasında yaygınlaştırdık. Destekçilerimizden Mesude* yeğeninin oyun oynamayı çok sevdiğini ve oyunu hızlıca onunla da paylaştığını bizlere aktardı. Oyunun önemini şu sözleri ile vurguladı: “çocuklar şiddetin çok yoğun olduğu bir ortamda yaşıyorlar. Böyle bir oyun çocukların hem oyun ihtiyacını gideriyor, hem de şiddetten nasıl korunabileceklerine ilişkin bilgi sunuyor. Bugün pek çok ebeveyn çocuklarını oyundan uzak tutmaya çalışıyor ama başaramıyor. Böyle durumlarda çocukları en azından bu tarz oyunlara yönlendirmenin koruyucu olduğunu düşünüyorum”.

Oyunu oynayan Dilara* ise teyzesi Mesude'ya yazdığı mesajda “Teyze oyun bitti. Gerçekçi ve ders vericiydi. İlk başta televizyonda savaş haberi geldikten sonra ihtiyacım olan eşyaları birkaç saniyede toplayıp, evden kaçtım. Sonra da Uluslararası Af Örgütü'nden güvenli bir yolla, güvenli bir kampa gittim ve oyun bitti, devamı gelecektir.”**

Not: *Destekçimizin ve çocuk takipçimizin ismi anonimleştirilmiştir. **Çocuk takipçimizin mesajı, kendi kelime ve cümlelerinde herhangi bir değişiklik yapılmaksızın yalnızca okumayı kolaylaştırmak adına noktalama işareti değişiklikleri yapılarak yazılmıştır.



AKTİVİZM VE ETKİNLİKLER

NESLİŞAH CÖMERT

Üyelik İlişkileri ve Aktivizm Sorumlusu
Uluslararası Af Örgütü Türkiye



Uluslararası Af Örgütü aktivistleri, insan hakları alanında kararlı bir ilerleme sergiliyoruz. Dünya genelindeki insan hakları ihlallerine karşı verdiğimiz mücadeleyi daha da güçlendiriyoruz. Aktivistlerimiz, cesaretleri ve azimleriyle insan haklarının korunması ve savunulması için büyük bir özveriyle çalışıyorlar.

Yenilenen güç ve taze bir bakış açısıyla, yeni katılan aktivistlerimiz, evrensel çabamıza canlılık katıyorlar. Bir araya geldiğimizde, dünya çapında etkili bir değişim yaratma potansiyelimizi daha da artırıyoruz. **10 Aralık İnsan Hakları Günü'nü Coşkuyla Kutladık!**

İnsan haklarının evrensel değerlerini kutlamak ve önemini vurgulamak amacıyla İstanbul'da gerçekleştirdiğimiz etkinlik, değerli üyelerimiz ve aktivistlerimizi bir araya getirdi

Etkinlik, 10 Aralık 2023 Pazar günü saat 19:30'da başladı. DJ performansıyla başlayan etkinlik, canlı müzik performansları ve çeşitli sürprizlerle dolu bir geceye dönüştü.

İstanbul ve Ankara aktivist gruplarımızdan yoğun katılım gösteren üyelerimiz ve aktivistlerimiz, etkinlik boyunca keyifli bir atmosferde buluşarak dayanışma ruhunu daha da güçlendirdiler.

Kampanyalar koordinatörümüz Deniz Akdeniz Belovacıklı, bu özel günde önemli bir konuşma gerçekleştirdi. Belovacıklı'nın konuşması,



katılımcılara ilham veren ve motivasyonlarını artıran önemli mesajlar içeriyordu:

"Bugün, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 75. Yılı'nı kutluyoruz. 10 Aralık 1948'de bu önemli belge insan hakları adına dönüm noktasıydı. Bu önemli tarihte sizlerle bir arada olmak bizim için son derece kıymetli ve onurlandırıcı. Mirabal kardeşlerden dünyanın dört bir yanındaki sokaklarda direnen kadınlara, Plaza Del Mayo Anneleri'nden Cumartesi Anneleri'ne, LGBTI+ bireylerinden asla pes etmeyen, barikatları gökkuşağı rengine boyamaktan asla vazgeçmeyen LGBTI+ 'lara teşekkür etmeliyiz. Dünyanın dört bir yanında, insan hakları mücadelesine devam ediyoruz. Herkesin eşit haklara sahip olduğu bir dünya için mücadele etmeye devam edeceğiz. Son olarak, aktivistlerimize özel bir teşekkür borcumuz var. Değişimi birlikte yaratıyoruz, iyi ki varsınız!"

Bu özel günü coşkuyla kutladığımız için mutluluk duyuyor ve tüm katılımcılarımıza teşekkür ediyoruz.



8 MART'TA PROTESTO HAKKIMIZI SAVUNDUK!

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde, "Protesto Hakkını Korum" kampanyamız kapsamında, dünya genelinde protesto hakkını kullanamayan kadınlar ve LGBTI+'ların bulunduğu ülkelere dikkat çeken bir video çalışması gerçekleştirdik.

İstanbul ve Ankara'da faaliyet gösteren aktivistlerimizle birlikte hazırladığımız video içeriğiyle, kadınların ve LGBTI+'ların protesto hakkının engellenmesine karşı durarak, seslerini duyurmayı hedefledik. Dünya genelinde birçok ülkede, haklarını savunmak isteyen kadınlar ve LGBTI+'ların sokaklara çıkmadığını göz önünde bulundurarak, bu hak ihlallerine dikkat çekmek için bir araya geldik.

Aktivistimizin önerisiyle, videoda yapay zeka uygulaması kullanarak çeşitli dillere çeviri yaparak dijital aktivizm alanında da bir çalışma gerçekleştirdik.

Protesto Hakkını Korum kampanyasıyla birlikte, dünya genelinde barışçıl protestoların önemini vurgulayarak, haklarımızı savunmaya devam ediyoruz. Tüm dünyada sesimizi duyurmak için birlikte hareket edeceğiz, çünkü barışçıl protesto haktır ve engellenemez!

BULUŞMALARIMIZ DEVAM EDİYOR

İstanbul ve Ankara'da bulunan aktivistlerimiz, düzenledikleri rutin toplantılarla bir araya gelerek etkili çalışmalar gerçekleştirmek için planlar yaptılar. Aktivistlerimiz ve yerel gruplarımız, Türkiye'nin çeşitli noktalarında haklar için çalışmaya ve etkinlikler düzenlemeye devam ediyorlar. Aktivist gruplarımıza dahil olmak isteyen yeni katılımcıların da gelmesiyle çoğalmaya devam ediyoruz. İstanbul'da, eski ve yeni aktivistlerimizin bir araya geldiği bir tanışma toplantısı düzenledik. Toplantıda, Uluslararası Af Örgütü'nün kısa tarihçesi ve faaliyetlerini içeren sunumlar gerçekleştirdik. Aktivist grubumuzdaki üyeler de kendi deneyimlerini ve gerçekleştirdikleri etkinliklerle ilgili paylaşımlarda bulundular.



AKTİVİSTİMİZ OLMAK İSTEYENLERLE BULUŞMAYA VE TANIŞMAYA DEVAM EDİYORUZ

"Aktivistimiz olun" formunu doldurup, farklı illerden bizimle iletişime geçen yeni arkadaşlarımızla fiziki buluşmalar gerçekleştirecek tanışmaya devam ediyoruz. Çalışmalarımız ve etkinliklerimizi paylaştığımız tanışma toplantılarıyla bir araya gelerek neler yapabileceğimizi konuşuyoruz. Hak ihlallerine karşı yürüttüğümüz mücadelede büyümeye devam ediyoruz. Eylül ve Ekim aylarında da İzmir ve Diyarbakır gruplarımızın aktifleşmesi ve yeni gönüllülerin de aramıza katılması için planlamalar yapıyoruz.

BİZİ ÖLDÜRMELERİNE İZİN VERMEYİN!

İran aralıksız baskılar ve ‘uyuşturucuyla mücadele’ kapsamında 853 kişiyi infaz etti, bu son sekiz yıldaki en yüksek sayı

DENİZ AKDENİZ BELOVACIKLI

Kampanyalar Koordinatörü
Uluslararası Af Örgütü Türkiye

Uluslararası Af Örgütü, İran cezaevlerinin toplu öldürme mekanlarına dönüştüğü 2023'te infazlarda kaydedilen korkunç artışın durdurulması için uluslararası toplumun acilen kararlı adımlar atması gerektiğini belirtti. Bugün yayımlanan yeni brifing 2023'teki toplam 853 infazın yarısından fazlasına karşılık gelen en az 481 infazın uyuşturucuyla bağlantılı suçlar nedeniyle gerçekleştirildiğine dikkat çekiyor.

“Bizi Öldürmelerine İzin Vermeyin”: İran’ın 2022 ayaklanmasından beri aralıksız devam eden infaz krizi başlıklı brifing, İran yetkililerinin, Eylül-Aralık 2022’deki “Kadın, Yaşam, Özgürlük” ayaklanmasının ardından halk arasında korku yaymak ve iktidarlarını güçlendirmek için ölüm cezası kullanımını artırdığını ortaya koyuyor. Brifing aynı zamanda, yetkililerin narkotikle mücadele adı altında yürüttüğü ölümcül politikaların yoksul ve ötekileştirilen topluluklar üzerindeki

orantısız etkilerinin yarattığı kaygıları ele alıyor.

2023 yılında kaydedilen infaz sayısı, 2015’ten bu yana en yüksek seviyeye ulaştı. 2022’ye kıyasla %48’lik, 2021’e kıyasla ise %172’lik bir artış yaşandı. 20 Mart’a kadar en az 95 infazın kaydedildiği İran’da öldürme çılgınlığı 2024’te de devam ediyor. Uluslararası Af Örgütü’nün kaydettiği sayılar asgari sayılardır ve gerçek sayıların daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Uluslararası Af Örgütü Orta Doğu ve Kuzey Afrika Bölgesel Direktör Yardımcısı Diana Eltahawy konu hakkındaki açıklamasında, “Ölüm cezası her koşulda korkunçtur; ancak bu cezayı, Devrim Mahkemeleri’nde yapılan, tamamen haksız yargılamaların ardından uyuşturucuyla ilgili suçlara karşı kitlesel çapta uygulamak hepten bir güç istismarıdır. İslam Cumhuriyeti’nin narkotikle mücadele alanındaki ölümcül politikaları yoksulluk ve sistemsiz adaletsizlik döngüsünü tetikliyor ve İran’da ezilen Beluci azınlığı başta olmak üzere ötekileştirilen topluluklara yönelik ayrımcılığı daha da kalıcı hale getiriyor” dedi.

Geçen yıl, İran’da protestocuları, sosyal medya kullanıcılarını ve diğer gerçek veya varsayılan muhalifleri hedef alan bir dizi infaz gerçekleştirildi. Bu infazlar, “peygambere hakaret”, “din değiştirme” gibi suçlamaların yanı sıra “Allah’a düşmanlık” ve/veya “dünyada yozlaşmayı yaymak” gibi muğlak suçlamalarla gerçekleştirildi.

“Yetkililerin halk arasında korku yaymaya ve muhalefeti bastırmaya yönelik planlı bir girişimle ölüm cezasını silah haline getirmesi sonucu infaz edilenler arasında protestocular, muhalifler ve ezilen etnik azınlıkların üyeleri de vardı. Kararlı bir küresel müdahale olmazsa İran yetkilileri, gelecek yıllarda binlerce kişiyi tam bir cezasızlıkla infaz etmekten çekinmeyecektir” diyen Eltahawy sözlerini şöyle sürdürdü:

“İran yetkililerinin yaşam hakkına yönelik süregelen saldırılarına dair şoke edici bulgularımız, uluslararası toplumun İran makamlarına acilen infazları erteleme yasası çıkarmaları yönünde baskı yapması ihtiyacının altını çiziyor. BM İnsan Hakları Konseyi’nin İran Hakkında Veri Toplama Misyonu ve İran Özel Raportörü’nün görev süresini uzatıp uzatmamayı oylayacağı bu dönem, İran yetkililerine, tüyler ürpertici insan hakları sicillerinin uluslararası denetime tabi olmaya devam edeceğinin işaretini vermek ve uluslararası bağımsız bir soruşturma ve hesap sorma mekanizmasının

uluslararası hukuk suçlarının kanıtlarını toplamak ve incelemek üzere görevine devam etmesini sağlamak hayati önem taşımaktadır.”

2023’te uygulanan ölüm cezalarının 520’si (%61’i) Devrim Mahkemeleri tarafından hükme bağlandı. Bu mahkemeler, yetkililerce ‘ulusal güvenlik’ suçları olarak değerlendirilen, uyuşturucuyla bağlantılı suçlar dahil çok geniş kapsamdaki fiilleri yargılama yetkisine sahip. Ancak bu mahkemelerin bağımsız olmadığı ve güvenlik ve istihbarat birimlerinin etkisi altında çalıştığı biliniyor ve ceza vermek için rutin olarak, hiçbir şekilde adil olmayan ve hızla görülen davalarda işkence altında elde edilen ‘itirafları’ kullanıyor.

UYUŞTURUCUYLA BAĞLANTILI İNFAZLARDA SARSICI ARTIŞ

2023’teki infazlardaki ani artış büyük oranda, İbrahim Reisi’nin cumhurbaşkanlığına seçilmesi ve Gulamhüseyn Ejei’nin yargı gücü başkanlığına getirilmesinin ardından İran’ın narkotikle mücadele politikasında yapılan kaygı verici değişiklikten kaynaklanıyor.

Uluslararası Af Örgütü, üst düzey yürütme ve yargı yetkililerinin, 2017’de Narkotikle Mücadele Kanunu’nda yapılan ve 2018 ile 2020 yılları arasında uyuşturucuyla bağlantılı infazlarda önemli bir düşüş sağlayan iyileştirmeleri kamuya açık olarak eleştirdikleri ve uyuşturucu ticaretiyle mücadele etmek için ölüm cezasına daha fazla başvurma çağrısını yaptıkları resmi açıklamaları inceledi.

Bu resmi yaklaşımlar, 2021’den bu yana korkunç bir artış trendine yol açtı ve 2023’te uyuşturucuyla ilgili, toplam infaz sayısının %56’sına karşılık gelen 481 infaz uygulandı. Bu, 255 kişinin uyuşturucuyla ilgili suçlardan infaz edildiği 2022 yılına kıyasla %89’luk, bu suçlardan 232 kişinin infaz edildiği 2021 yılına kıyasla ise %264’lük bir artışa tekabül etmektedir.

İran’ın Beluci azınlığı, İran nüfusunun %5’ini oluşturmasına rağmen 2023’teki uyuşturucuyla ilgili infazların %29’unda (138 kişi) hedef alındı. Bu durum, yetkililerin narkotikle mücadele stratejisinin en fazla ötekileştirilen ve en yoksul topluluklar üzerindeki ayrımcı etkilerini ortaya koydu.

Uyuşturucuyla bağlantılı suçlardan infaz edilen kişiler genellikle aileleri ve avukatlarına önceden haber verilmeden gizlilik içinde öldürüldü.

Uluslararası toplum acilen harekete geçmezse, yargı, yasama ve yürütmenin, çıkarılması halinde ölüm cezası öngören uyuşturucu suçlarının kapsamını genişletecek yeni bir narkotikle mücadele yasası çıkarma çabalarının devam ettiği bir dönemde uyuşturucuyla bağlantılı infazlar artmaya devam edecektir.

SİYASİ BASKI ARACI OLARAK İNFAZLAR

Eylül-Aralık 2022'deki "Kadın, Yaşam, Özgürlük" ayaklanmasının ardından 2023 boyunca, İran yetkilileri, ölüm cezasını muhalefeti ortadan kaldırmak için de bir silah olarak kullanmaya hız verdi.

2023'te yetkililer, altı erkeği 2022 ayaklanması nedeniyle, bir erkeği ise Kasım 2019'da ülke geneline yayılan protestolarla ilgili olarak infaz etti. Ayrıca 2022 ayaklanması ve Kasım 2019 protestoları bağlamında en az yedi kişi daha ölüm cezasına mahkum edildi ve yakın bir infaz riski altındalar.

İnfazlardaki artış sebebiyle ölüm cezası verilen mahkumlar açlık grevi yapıyor ve infazlarının durdurulması için kamuoyuna müdahale çağırısında bulunuyor.

Mayıs 2023'te, bütünüyle haksız yargılamalar sonucundaki infazlarına birkaç gün kala, protestocular **Mecid Kazimi, Said Yakubi** ve **Salih Mirhaşimi** cezaevi dışına gizlice "Bizi öldürmelerine izin vermeyin" yazılı bir not çıkararak yardım çağırısında bulundu.

28 Ocak 2024'te, ölüm cezası verilen diğer bir grup mahkum açık mektup yazarak açlık grevi başlattıklarını duyurdu ve hayatlarının kurtarılması için şu sözlerle destek istedi:

"Desteginizle belki de bu infazlar durdurulabilir. Her ne şekilde yapabiliyorsanız, lütfen sesimiz olun."

ÇOCUK YAŞTAYKEN TUTUKLANANLARIN İNFAZLARI

Geçen yıl, çocuk suçlulara karşı ölüm cezası kullanımında da şoke edici bir artış kaydedildi. 17 yaşındaki bir erkek çocuk ile 18 yaşından küçükken meydana gelen suçlardan mahkum edilen dört genç infaz edildi.

Hamidreza Azari henüz 16 yaşındayken tutuklandı ve yargı makamlarının hızlandırdığı tamamen haksız bir yargılamanın ardından, yedi aydan kısa bir süre içinde infaz edildi. İran yetkilileri, suç tarihinde 18 yaşın altında olan kişilere ölüm cezası verilmesini yasaklayan uluslararası hukukun ihlalden ötürü hesap vermektan kaçınmak için yerel medyada utanmazca yanlış bilgi vererek Hamidreza'nın yaşını 18 olarak açıkladı.

Son aylarda, İran yetkilileri, Yargı Gücü Başkanı'nın verdiği yeni bir yönerge hakkında yanıltıcı açıklamalar yaparak, bunun çocuk suçlular hakkındaki ölüm cezalarını "daha da azaltma" adımı olduğunu iddia ettiler. Ancak Uluslararası Af Örgütü'nün incelemesi, yönergenin çocuk adalet yasalarındaki uzun vadeli kusurları gidermediğini ve hatalı olgunluk değerlendirmelerinin ardından çocuk suçlulara ölüm cezası verme konusunda hakimlere takdir yetkisi tanıdığını gösteriyor.

Uluslararası Af Örgütü, İran yetkililerini defalarca, çocuklar tarafından işlenen suçlarda ölüm cezasının her koşulda kaldırılması için İslami Ceza Kanunu'nun 91. Maddesini değiştirmeye çağırmıştır.

ARKA PLAN

İran yetkilileri, ölüm cezaları ve infazlarla ilgili kamuya açık istatistikler yayınlamayı reddediyor. Uluslararası Af Örgütü, 2023'te uygulanan infaz sayısını kayıt altına almak için Abdurrahman Boroumand İnsan Hakları Merkezi'yle yakın iş birliği yaparak, devlet medyası, bağımsız medya ve insan hakları örgütlerinin yayınladığı haberler dahil açık kaynaklardan yararlandı. Aynı zamanda, İran İnsan Hakları ve Kürdistan İnsan Hakları Ağı'nın infaz kayıtlarını inceledi. Uluslararası Af Örgütü'nün kaydettiği sayılar asgari sayılardır ve gerçek sayıların daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Ölüm cezası, yaşam hakkının ihlalidir ve en zalimane, insanlık dışı ve alçaltıcı cezadır. Uluslararası Af Örgütü, suçun niteliği veya hangi koşullar altında işlendiği, kişinin suçluluğu, masumiyeti veya diğer özellikleri ya da devletin ölüm cezasını uygulamak için kullandığı yöntem her ne olursa olsun istisnasız tüm davalarda ölüm cezasına karşı çıkmaktadır.



© Amnesty International

**SEVGİLİ BÜLTEN ABONELERİMİZ,
2024 YILININ İLK ÇEYREĞİNE AİT BÜLTENİMİZİ YAYIMLADIK.**

**ANCAK SİZLERDEN ALDIĞIMIZ GÜÇ VE BİRLİKTE HER YERDE İNSAN HAKLARI
İÇİN MÜCADELE ETMENİN VERDİĞİ İNANÇLA, HAK SAHİPLERİ İÇİN KARARLILIKLA
ÇALIŞMALARIMIZA DEVAM EDİYORUZ.**

**BÜYÜK VE KALICI DEĞİŞİMLER YARATABİLMEK ADINA SESLERİMİZİN AYRILMAMASI VE
KARARLILIĞIMIZIN GÜÇLENEREK ARTMASI DİLEĞİYLE!**

TEŞEKKÜRLER!

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ



Uluslararası Af Örgütü Türkiye
Kaynak Geliştirme Ekibi



TOOS KOEDAM